

وزارت امور اقتصادی و دارایی
اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان زنجان

تحلیلی بر سیاست های ارزی

به همراه بررسی شواهد بازار کالا در شرایط جدید ارزی

(ویژه ساد تنظیم بازار استان)

تاریخ انتشار : مردادماه ۱۳۹۷

معاونت اقتصادی - گروه مطالعه و تحلیل وضعیت بخش های اقتصادی

عنوان: تحلیلی بر سیاست های ارزی به همراه بررسی شواهد بازار کالا در شرایط جدید ارزی

ناظر طرح: ابوالفضل عباسچیان

تالیف و تنظیم: غفور حمیدی، الهه لایقی، پروانه قاسمی

ناشر: اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان زنجان

تاریخ انتشار: مردادماه ۱۳۹۷

آدرس: زنجان، خیابان خرمشهر، میدان شیلات تلفکس: ۰۳-۳۳۷۷۹۰۰۳-۰۲۴

Web site: <http://zn.mefa.gov.ir>

۱- مقدمه

نظر به این که تورم، آثار سوء بر متغیرها و پارامترهای مهم اقتصادی از قبیل توزیع درآمد، سرمایه گذاری، رشد اقتصادی، نظام تخصیص منابع و ... دارد، لذا اکثر دولت ها درصدد برآمده اند که با اعمال سیاست های مختلفی با روند صعودی قیمت ها مبارزه کنند. نوسان در بازار ارز یکی از عوامل موثر بر ایجاد تورم است. زمانی که بانک مرکزی تمایل یا قدرت دفاع از ارزش پول ملی و تثبیت نرخ ارز را نداشته باشد هجوم به بازار ارز و انگیزه های سوادگرانه فعال شده و نوسان در این بازار تشدید خواهد شد. بر همین اساس اتخاذ سیاست های ارزی مناسب برای مدیریت این هیجانات و جلوگیری از نوسان در بازار ارز از اهمیت ویژه ای برخوردار است. نوسانات بازار ارز و تاثیر آن بر قیمت کالاها از ابتدای سال ۱۳۹۷ دولت را بر آن داشت که برای مدیریت این بازار مهم دست به طراحی بسته های سیاستی بزند. در فروردین ماه ۱۳۹۷ اولین بسته مدیریت بازار ارز که مفاد آن در این گزارش تشریح شده برای مدیریت این بازار ارایه شد. براساس نتایج مشاهده شده ناشی از اعمال سیاست های ارزی در این بسته و ناکارآمدی آن در کنترل قیمت ها در بازار ارز، بازنگری و تدوین بسته جدید ارزی را برای مدیریت بازار ارز اجتناب ناپذیر نمود بر همین اساس بسته دوم ارزی در نیمه دوم مرداد ماه سال ۱۳۹۷ رو نمایی و به مرحله اجرا رسید. کارآمدی بسته ی جدید ارزی و قدرت آن در کنترل نوسانات بازار ارز در کنار اجرایی شدن تحریم های بین المللی با گذشت زمان مشخص خواهد شد. در این گزارش ضمن بررسی عوامل ایجاد نوسانات ارزی، مفاد هر یک از بسته های ارزی تشریح خواهد شد. آسیب شناسی بسته اول ارزی با توجه به واقعیت بازار ارز ارایه شده است. در ادامه شواهد بازار و نرخ تورم اعلام شده توسط بانک مرکزی در خصوص کالاهای اساسی که واردات برخی از آنها با استفاده از ارز دولتی انجام شده است مورد بررسی قرار گرفته است. در آخر نیز جمع بندی ارایه شده است.

۲- بیان مسئله

شرایط تخصیص ارز و تاثیر این نوع سیاستگذاری، بر قیمت ها در بازار و شرایط کنونی اقتصاد ایران عناوین مهم ترین مسائلی این بررسی هستند. در این بررسی به دنبال پاسخگویی به این مسائل هستیم که :

۱- منشأ نوسان های ارزی در ماههای اخیر چیست؟

۲- آیا سیاستگذاری جدید در بازار ارز می تواند جریان تازه و اثرگذاری را رقم بزند یا مانند بسته قبلی در آینده ای نزدیک زمینه ساز روالی نامناسب در بازار خواهد بود؟

۳- قیمت کالاهای اساسی با وجود بسته های ارزی دولت چه تغییراتی داشته است؟

۳- ویژگی ها و آثار اقتصادی نرخ ارز

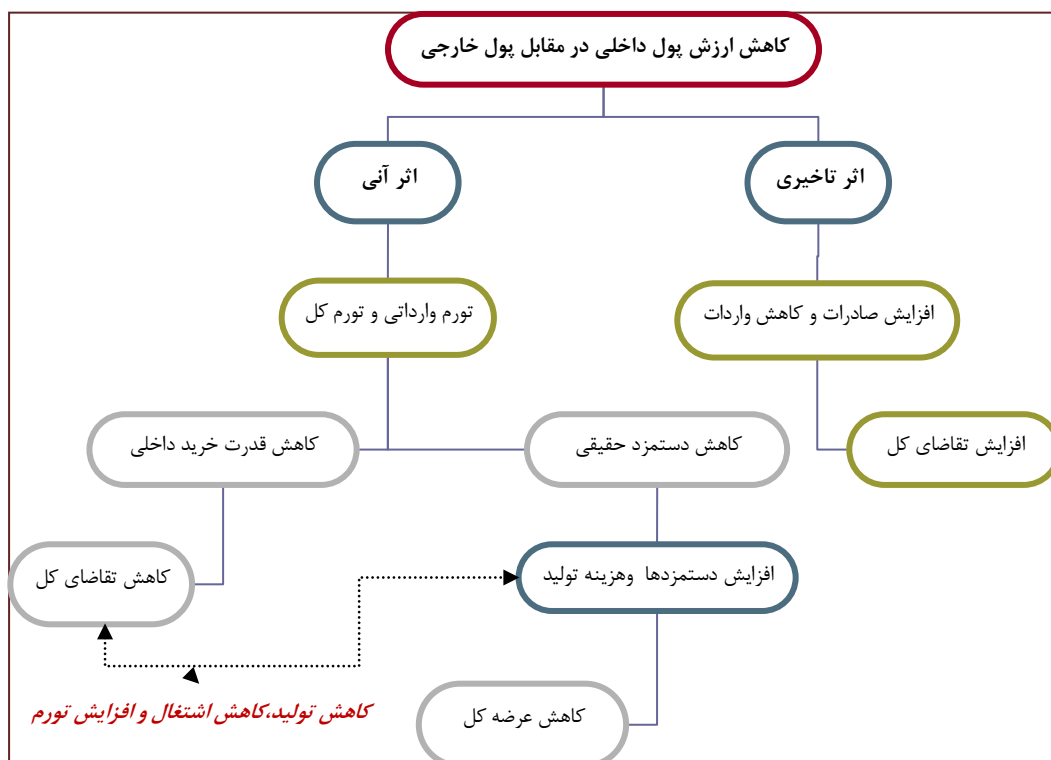
نرخ ارز یکی از مهم ترین متغیرهای اقتصادی است که نه تنها حجم روابط یک کشور را با کشورهای دیگر تعیین می کند، بلکه نوع رابطه تجاری را هم تعیین می کند. به عنوان مثال نرخ ارز در این زمینه که کشوری وارد کننده مواد مصرفی و یا وارد کننده کالاهای سرمایه ای باشد و یا چه نوع کالاهایی را صادر کند، متغیر بسیار مهمی است. در تئوری های اقتصادی گفته می شود که نرخ ارز یک متغیر اقتصاد کلان محض است. به این دلیل که یک متغیر مانند تولید ناخالص داخلی را باید محاسبه کنید تا عدد مشخص آن را بدست بیاید. محاسبه صادرات و یا واردات هم به همین صورت است ولی نرخ ارز نیاز به محاسبه ندارد. نرخ ارز یک عدد بیشتر نیست. اطلاق واژه محض نیز به همین دلیل است.

نرخ ارز احتیاجی به محاسبه ندارد و علاوه بر این، مشاهده پذیری بالایی دارد. در حال حاضر اگر بخواهید مقدار تولید ناخالص ملی را بدانید، این امکان برای امسال، سال گذشته و حتی سال قبل از آن نیز وجود ندارد و فقط می توانید

برآوردهای اولیه ای از آن داشته باشید. اما نرخ ارز متغیری است که همه آن را مشاهده کرده و تنها رقم واحدی برای آن وجود دارد. این موضوع باعث شده که نرخ ارز حاوی اطلاعات مفیدی از شرایط اقتصادی کشور باشد. مخصوصاً در شرایطی که اطلاعاتی بهنگام منتشر نمی شود، مردم از نرخ ارز به عنوان متغیری که اطلاعات اقتصاد کلان را در اختیارشان می گذارد، استفاده می کنند. علاوه بر این، نرخ ارز اطلاعات مفیدی را از پیش بینی مردم از آینده در اختیار می گذارد. این اطلاعات بسیار مهم است، با تغییرات نرخ ارز متوجه می شویم مردم امروز با چه برآوردهایی از آینده رفتار می کنند. (مرکز پژوهش های مجلس، شمار مسلسل ۱۳۸۱۳)

با توجه به ویژگی مشاهده پذیری بالای نرخ ارز، تاثیر آن بر اقتصاد کلان نیز حائز اهمیت است. نوسان بازار ارز از دو جهت بر اقتصاد کلان کشور تاثیر گذار خواهد بود. تاثیر نرخ ارز به اثر آنی و تاخیری تفکیک می شود. در اثر آنی به دلیل گران شدن واردات، اقتصاد کلان با افزایش تورم (تورم وارداتی) و در نتیجه افزایش تورم کل مواجه خواهد بود. با افزایش تورم دو اثر کاهش قدرت خرید و افزایش دستمزدهای حقیقی بروز می کنند. به واسطه ی کاهش قدرت خرید سطح تقاضای کلی در اقتصاد فروکش کرده و کاهش خواهد یافت. همچنین با افزایش دستمزدهای حقیقی، هزینه تولید افزایش یافته و افزایش تورم را مضاعف خواهد کرد. افزایش هزینه تولید منجر به کاهش عرضه و تشدید کاهش تقاضای کل خواهد شد. بنابراین اثر آنی افزایش نرخ ارز اثر منفی بر اقتصاد کلان داشته و منجر به کاهش تولید، ریزش اشتغال (کاهش) و افزایش تورم خواهد شد.

در اثر تاخیری با افزایش نرخ ارز و کاهش ارزش پول ملی صادرات تقویت شده و واردات کاهش خواهد یافت. در نتیجه سطح تقاضای کل در اقتصاد تحت تاثیر آن افزایش خواهد یافت این نتیجه در بلند مدت و در بازه ی زمانی مدت داری در اقتصاد کلان تاثیر گذار خواهد بود. در شکل ۱ به صورت شماتیک روند تا تغییر ارزش پول داخلی در مقابل پول خارجی نشان داده شده است. (مرکز پژوهش های مجلس، همان)

شکل ۱- آثار کلان اقتصادی نوسان در بازار ارز

۴- عوامل نوسان در بازار

نوسان و جهش نرخ ارز هر چند سال یکبار اقتصاد کشور را دچار تحول نموده است. نزدیک ترین این نوسانات به سال های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ بر می گردد که نرخ ارز در کشور رشد قابل توجهی را تجربه نمود. از سال ۱۳۹۲ این نوسانات فروکش

کرده و بازار ارز از ثبات نسبی برخوردار شده است. از نیمه دوم سال ۱۳۹۲ تا پاییز سال ۱۳۹۵ بازار ارز نوسان چندانی را به خود ندید، هر چند در برخی از دوره ها نوسانات محدودی در بازار رخ داده ولی روند کلی آن از ثبات نسبی برخوردار بوده است. از پاییز سال ۱۳۹۵ بازار ارز وارد نوسان شد و التهاباتی را تجربه نمود که این التهابات در مقایسه با تحولات اخیر بازار ارز ناچیز است. از اواخر سال ۱۳۹۶ بازارهای پولی کشور (بازار ارز و طلا) شاهد تحولات چشم گیری بود که دولت را ناگزیر به اتخاذ تصمیماتی برای کنترل نرخ ارز نمود. بررسی علل نوسان در بازار ارز، منشاء نوسان در بازار را مشخص خواهد کرد. سیاست های دولت برای کنترل نوسانات بازار و مدیریت آن نیز می تواند بازار ارز را تحت تاثیر قرار دهد از همین رو، در این بخش عوامل ایجاد نوسان در بازار ارز بررسی شده و در بخش بعدی جهت گیری دولت در این بازار مورد تحلیل قرار گرفته است.

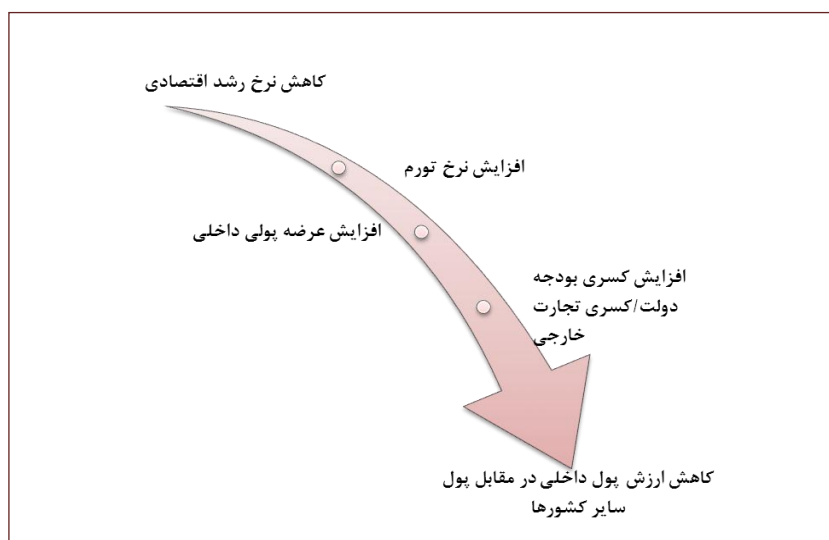
عوامل زمینه ساز افزایش نرخ ارز را می توان به دو بخش کلی تقسیم کرد:

۱- عوامل بنیادین افزایش نرخ ارز

۲- عوامل مقطعی و کوتاه مدت

۴-۱- عوامل بنیادین افزایش نرخ ارز

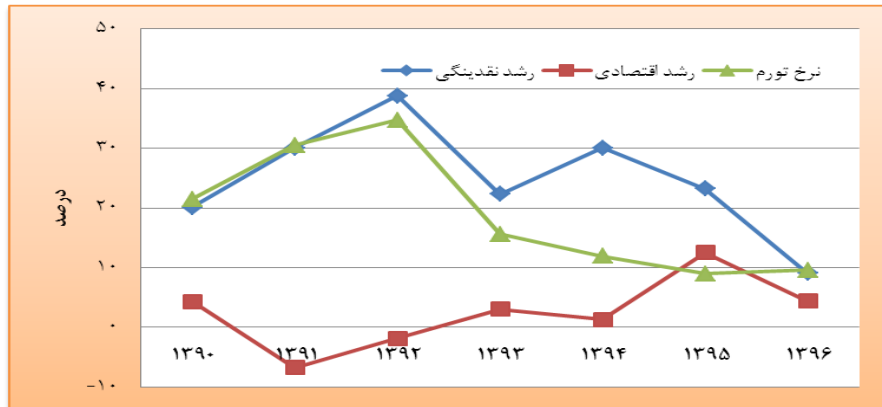
زمینه های بنیادین افزایش نرخ ارز به تدریج بوجود آمده است و برابری پول یک کشور در مقابل سایر کشور را تحت تاثیر قرار می دهد. براساس نظریات اقتصادی، عوامل بنیادین روند بلندمدت نرخ های برابری پول کشورها را تعیین می کنند. که شکل ۲ به صورت مصور روند کاهش ارزش پول ملی در مقابل پول سایر کشورها نشان داده شده است. کاهش نرخ رشد اقتصادی در کنار افزایش نرخ تورم، افزایش کسری بودجه دولت یا افزایش کسری تراز تجاری عواملی هستند پول یک کشور در مقابل پول سایر کشورها را تضعیف خواهد کرد.

شکل ۲- عوامل بنیادین کاهش ارزش پول داخلی در مقابل پول سایر کشورها

همانطور که در نمودار ۱ مشاهده می شود نرخ رشد اقتصادی و نرخ تورم در سال ۱۳۹۶ به نفع نوسانات نرخ ارز تغییر کرده اند. به عبارتی نرخ رشد اقتصادی و نرخ تورم در جهت کاهش ارزش پول داخلی نسبت به پول خارجی تغییر یافته اند. هر چند تغییرات ملاحظه شده به شدت سال ۱۳۹۱ نبوده است. رشد نقدینگی بر خلاف نرخ تورم و رشد اقتصادی تا آبان ماه سال ۱۳۹۶ روند کاهشی نزولی داشته است. برآیند این تغییرات نشان می دهد که تغییرات مشاهده شده در نرخ تورم و نرخ رشد اقتصادی در مقایسه با سال های گذشته چندان قابل ملاحظه نبوده که این حجم از نوسان در بازار ارز را موجب شود. بنابراین می توان گفت که در بین عوامل بنیادین و کوتاه مدت، کفه ترازو به سمت عوامل کوتاه مدت و مقطعی سنگین تر خواهد بود. به عبارتی عامل مهم در ایجاد تلاطم در بازار ارز به عوامل کوتاه مدت و مقطعی ارتباط بیشتری خواهد داشت تا عوامل بنیادین.

نمودار ۱- روند تغییر نرخ رشد اقتصادی، نرخ تورم و رشد نقدینگی ایران

ماخذ: مرکز آمار ایران-بانک مرکزی جمهوری اسلامی-مرکز پژوهش های مجلس

*برآورد نرخ رشد اقتصادی کشور در سال ۱۳۹۶ از گزارش مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی درج شده است.

**رشد نقدینگی سال ۱۳۹۶ مربوط به آبان ماه سال ۱۳۹۶ بوده است.

۴-۲- عوامل مقطعی و کوتاه مدت

در کنار تحولات بنیادین که منجر به تغییر نرخ ارز می شود عواملی دیگری در نوسانات بازار ارز دخیل هستند. برخی از این عوامل گذار و مقطعی بوده و برخی ماندگاری بالاتری را دارند. در هر صورت جدای از عوامل زمینه ای، این عوامل بازار ارز را از تعادل خارج کرده و نرخ ارز را افزایش می دهند. عوامل کوتاه مدت و مقطعی تاثیر گذار بر بازار ارز در موارد زیر خلاصه می شود:

۱ - افزایش ارزش جهانی دلار

۲ - شوک عدم تأیید و خروج آمریکا از برجام

۳ - انتظارات بازار ارز ناشی از افزایش تحریم ها

۴ - افزایش تقاضای ارز کاغذی

۵ - مشکلات و شکنندگی سیستم بانکی

۶ - نرخ های بالای سود بانکی

۷ - سیاست های ارزی نامناسب

۸ - وابستگی به نفت

۹ - وابستگی تولید به واردات واسطه‌ای و سرمایه‌ای

۱۰ - عدم تناسب روابط اقتصادی بین‌المللی و سیاست خارجی کشور

۱۱ - فساد

۱۲ - ضعف حاکمیت قانون

۱۳ - تنزل سرمایه اجتماعی

۱۴ - ... (مرکز پژوهش های مجلس)

بخشی بزرگی از تحولات بازار ناشی از هیجانات، انتظارات و روابط سیاسی کشور در کنار سیاست های ارزی دولت ها شکل می گیرد. شرایط ویژه کشور و خروج آمریکا از برجام و اعلام بازگشت تحریم های بین المللی در کنار سایر عوامل اثر گذار بر تلاطمات بازار ارز، نقش پررنگ تری را نشان می دهند. سوای شرایط حاکم بر کشور، سیاست های ارزی نامناسب خود یکی از عوامل ایجاد تلاطم در بازار ارز بوده است. براین اساس بررسی و تحلیل سیاست های ارزی برای روشن شدن سهم عوامل موثر بر نوسانات حائز اهمیت خواهد بود.

۵ - تحلیلی بر سیاست های ارزی کشور در ماه های اخیر

قبل از اعلام بسته جدید بانک مرکزی در خصوص راه اندازی بازار ثانویه مبادلات ارزی و آزاد سازی نرخ ارز در این بازار و از سر گیری فعالیت صرافی ها، تخصیص ارز از منابع ارزی کشور برای تمامی تقاضاهای رسمی واردات حتی کالاهای لوکس نرخ ارز ۴۲۰۰ تومان تعیین شده بود که با انتقادات زیادی به دولت همراه شد مبنی بر اینکه نباید منابع ارزی کشور را به تاراج داد و به برخی کالاهای غیرضروری را هم مثل کالاهای اساسی و مواد اولیه و ماشین آلات مورد نیاز تولید، با دلار ۴۲۰۰ تومانی تامین ارز کرد. به دلیل نقایص زیاد تخصیص ارز

دولتی و افزایش رانت و فساد در این سیستم همزمان با آغاز تحریم های آمریکا، بانک مرکزی اقدام به ارایه بسته جدید ارزی نمود که براساس این اقدام خرید فروش ارز در بازار ثانویه صورت خواهد گرفت و ارز دولتی نیز تنها به تامین کالاهای اساسی و دارو اختصاص خواهد یافت که در ادامه مزایا و معایب هر یک از دو طرح تحلیل شده است.

۵-۱-آسیب شناسی بسته اول ارزی

۵-۱-۱. مفاد بسته اول ارزی

برای تخصیص ارز دولتی برای واردات سه گروه اولویت برای تامین ارز واردات تفکیک و به شرح زیر طبقه بندی شده اند:

اولویت اول - کالاهای اساسی: تامین ارز از محل درآمدهای ناشی از فروش نفت

این اقلام همچون گندم، روغن، برنج، نهاده های دامی، حبوبات با نرخ دلار ۴۲۰۰ تومانی و اختصاص یارانه ۴۰۰ تومانی تامین ارز خواهند شد که با این حساب، نرخ هر دلار برای این گروه کالاها ۳۸۰۰ تومان خواهد بود.

جدول ۱- فهرست کالاهای گروه اولویت اول

ردیف	نام گروه کالایی	ردیف	نام گروه کالایی
۱	آب پنیر (ماده اولیه صنعت تولید شیر خشک اطفال)	۲۶	چای
۲	روغن خام ذرت	۲۷	جو دو سر
۳	روغن - CBS - عدم کفایت تولید داخلی	۲۸	برنج
۴	روغن- CBE ، CBR عدم کفایت تولید داخلی	۲۹	جوجه یک روزه گوشتی
۵	لاکتوز بی آب (ماده اولیه صنعت تولید شیر خشک)	۳۰	جوجه یک روزه تخمگذار
۶	لاکتوز و شربت لاکتوز - عدم تولید داخلی	۳۱	جوجه یک روزه
۷	پنیر - آخال پنیر، پنیر حلاجی شده	۳۲	جوجه یک روزه گوشتی بوقلمون
۸	ابریشم بیله، ابریشم خام، ضایعات ابریشم	۳۳	انواع کمباین
۹	ابریشم خام	۳۴	تراکتور
۱۰	کره و سایر چربی ها	۳۵	تراکتور ۳۶
۱۱	داروهای دامپزشکی	۳۶	تراکتور
۱۲	واکسن های دامپزشکی	۳۷	ماشین آلات و دستگاه های کشاورزی باغبانی
۱۳	کره	۳۸	ماشین آلات خطوط تولید
۱۴	شکر خام	۳۹	قطعات و اجزای کامیون و اتوبوس
۱۵	دانه کاکائو	۴۰	سموم کشاورزی و مواد اولیه سموم کشاورزی
۱۶	غلاف کاکائو	۴۱	ماشین آلات درجه بندی و پاک کرده محصولات کشاورزی
۱۷	خمیر کاکائو	۴۲	جوانه ذرت
۱۸	کره کاکائو	۴۳	روغن زیتون و اجزای آن
۱۹	پودر کاکائو	۴۴	روغن خام پنبه دانه
۲۰	دانه غلات (به جز انواع گندم و جو دامی)	۴۵	روغن خام کنجد
۲۱	ماست		
۲۲	دانه پنیر		
۲۳	روغن پنیر		
۲۴	روغن پنیر		
۲۵	سبزیجات غلافدار (حبوبات)		

اولویت دوم - مواد اولیه و کالاهای واسطه ای و سرمایه ای: تامین ارز از محل صادرات

پتروشیمی، فولاد و مواد معدنی

این اقلام شامل مواد اولیه، ماشین آلات خطوط تولید و ... از درآمدهای ارزی حاصل از صادرات پتروشیمی و فولاد و مواد معدنی که در سامانه نیما عرضه می شود، تامین ارز خواهند شد. این کالاها با نرخ دلار ۴۲۰۰ تومانی تامین اعتبار می شوند. کالاهای مثل لپ تاب، کامپیوتر، گوشی موبایل، انواع میوه (اعم از سیب، پرتغال و...)، گیاهان زینتی و... در این گروه از کالاها قرار می گیرد.

اولویت سوم - کالاهای مصرفی: تامین ارز از صادرات کالاهایی که ملزم به ارایه ارز در سامانه نیما نیستند

گروه کالاهای مصرفی از محل درآمدهای ارزی حاصل از صادرات کالاهایی که ملزم به ارایه ارز در سامانه نیما نیستند، تامین ارز خواهند شد. این کالاها با نرخ دلار ۴۲۰۰ تومانی بعلاوه قیمت اظهارنامه صادراتی تامین اعتبار می شوند. رب، سیمان، روغن موتور، مبل و... نمونه هایی از کالاهای طبقه بندی شده در این گروه می باشند.

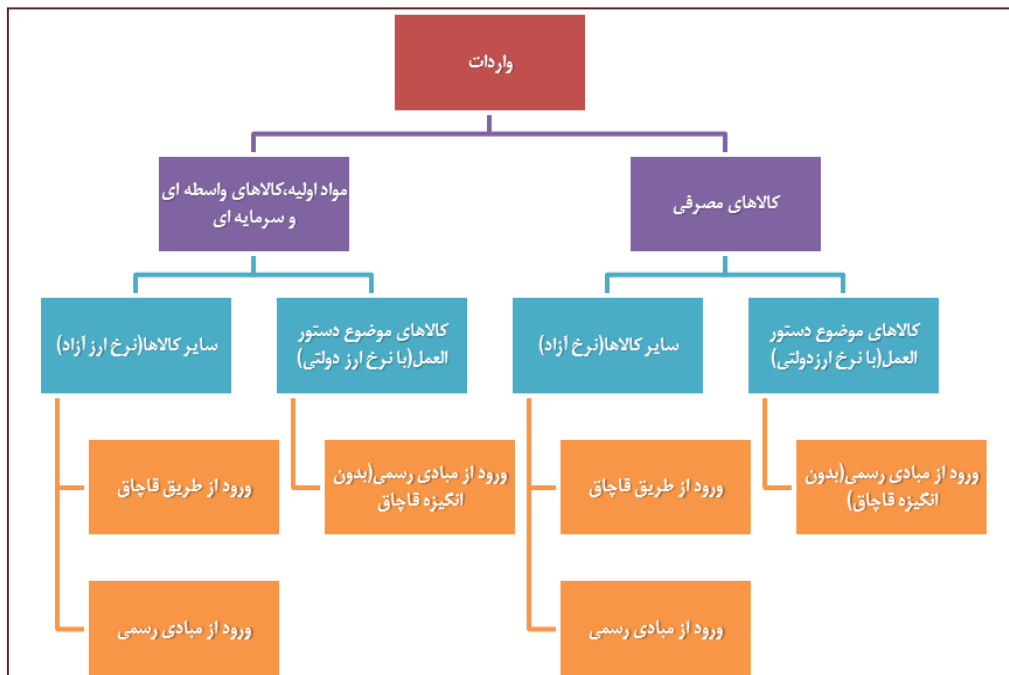
در مورد ارز بخش های خدماتی از جمله مسافران، بیماران، دانشجویان و ... نیز با تعیین سقف و محدودیت هایی، ارز آنها از کانال بانک های عامل با نرخ رسمی تامین می شد و در مجموع در سیاست اول بانک ها تا حد زیادی درگیر مسائل ارزی شدند. (پیوست شماره ۲)

تفکیک واردات به واردات مصرفی، مواد اولیه و کالاهای واسطه ای و سرمایه ای برای تخصیص ارز مهم است. افزایش واردات مواد اولیه، کالاهای واسطه ای و سرمایه ای می تواند به معنای افزایش سرمایه گذاری، تولید و اشتغال بوده و مطلوب باشد. اما افزایش واردات مصرفی و نهایی در عین حال که می تواند بیانگر افزایش رفاه جامعه و کاهنده تورم باشد، ممکن است موجب افزایش فشار به تولید کنندگان داخلی آن محصولات شده و این امر به کاهش تولید، اشتغال و رقابت پذیری ملی منجر شود. در نتیجه افزایش واردات مصرفی و نهایی تا حدی نامطلوب در نظر گرفته می شود.

۵-۱-۲. آسیب های بسته اول ارزی

نحوه ی ورود کالا به بازارهای داخلی به صورت مصور در شکل ۳ نشان داده شده است. همانطور که مشاهده می شود اختصاص ارز دولتی، بر روند ورود کالاها به کشور به صورت قاچاق به دلیل تفاوت بالای نرخ ارز آزاد از نرخ ارز دولتی تنها

بستگی به تعرفه ی واردات کالاها خواهد داشت. در کالاهای با تعرفه ی بالا اگر تفاوت نرخ ارز آزاد از نرخ ارز دولتی قادر به تامین حاشیه سود واردکنندگان نباشد به صورت غیر رسمی و قاچاق وارد کشور خواهد شد. از آنجا که تفاوت دو نرخ ارز دولتی و آزاد در کشور بیش از دو برابر است انتظار بر این خواهد بود که تخصیص ارز دولتی انگیزه قاچاق کالا به کشور را کاهش خواهد داد. عمده ی کالاهایی که از ارز دولتی استفاده می کنند به صورت رسمی و از طریق گمرک وارد شده و به بازار عرضه خواهند شد. براساس این فرایند، کالاهای وارد شده با نرخ ارز دولتی می بایست نوسان قیمتی پایین تری را داشته باشند. در مقابل کالاهای وارد شده با ارز آزاد (قاچاق یا رسمی) افزایش قیمت حداقل دو برابری را در بازار خواهند داشت.

شکل ۳- فرایند واردات کالاها

با وجود آرایه بسته اول ارزی نه تنها قیمت کالا در بازار کاهش نیافت بلکه روند صعودی نیز به خود گرفت. وارد کنندگانی که از ارز دولتی برای واردات استفاده

کرده اند کالاها را در بازار به علت اختلاف قیمت ارز دولتی و آزاد با قیمت ارز آزاد به مصرف کننده عرضه می کنند در بیشتر موارد مشاهده شده نیز به دلیل نوسانات قیمت ارز این کالاها احتکار شده و به بازار عرضه نشده است. عدم پیش پذیری شرایط اقتصادی کشور، رشد صعودی قیمت ارز و طلا، صحبت های آمریکا در خصوص تحریم های ایران و شرایط سخت فروش نفت در بازارهای جهانی و... نظم بازار کالا در کشور را مختل کرده و رشد صعودی قیمت ها در بازار را موجب شده است.

بنابراین، در مجموع می توان این برداشت را کرد که عرضه ارز دولتی برای واردات کالاها نه تنها در کنترل قیمت ها در بازار کارایی نداشته است بلکه زمینه های فساد، رانت جویی، احتکار و... را نیز تقویت کرده است. برخی از این آسیب ها به طور نمونه به شرح زیر خواهد بود:

۱. ورود غیر رسمی کالاها (قاچاق)، کشش بازار، نوسان قیمت در بازارهای داخلی، مناسبات سیاسی و... عواملی هستند که بر قیمت گذاری کالاها در بازار تاثیر گذار خواهند بود. براین اساس قیمت گذاری کالاها در بازار توسط مکانیزیم بازار تعیین می شود و عملاً دولت در کنترل قیمت ها بی عمل خواهد بود. بنابراین، تخصیص ارز دولتی به تنهایی نمی تواند اهرم کنترل قیمت در بازار کالاهای وارداتی باشد. (چنانچه شواهد بازار نیز نشان می دهد که قیمت برخی از کالاها بدون توجه به منشاء تخصیص ارز، تغییر قابل ملاحظه ای را داشته است. کالاهای اساسی که با نرخ ارز دولتی وارد کشور شده و علاوه بر آن از یارانه نیز استفاده می کند در مواردی افزایش قیمت ۱۰۰ درصدی را هم تجربه کرده است.)
۲. افزایش انگیزه احتکار، به دلیل نوسان قیمت ها در بازار (عدم پیش بینی پذیری شرایط اقتصادی، اجتماعی و سیاسی کشور این انگیزه را تقویت خواهد کرد.)

۳. تخصیص ارز دولتی با ایجاد زمینه های رانت جویی خود عامل اختلال در بازار خواهد بود. چرا که براساس بررسی قوانین ، کنترل واردات تا مرحله ورود کالا بوده و برای فرایند بعد از واردات و عرضه ی این کالاها در بازار تمهیداتی پیش بینی نشده است.
۴. افزایش انگیزه واردات و تخریب تولید داخلی (عدم کنترل دولت در مرحله ی قیمت گذاری و عرضه کالاهای وارد شده با ارز دولتی به بازار می تواند حاشیه سود وارد کنندگان کالاها را افزایش داده و انگیزه واردات کالاها را افزایش دهد).
۵. افزایش انگیزه قاچاق برای کالاهای مورد تقاضا در بازار که مشمول فهرست تامین ارز دولتی نمی شود.
۶. تخصیص ارز بدون توجه به سوابق وارداتی شرکت ها (چرا که مواد اولیه برخی از تولید کنندگان به هیچ وجه در داخل کشور تولید نمی شود و توجه به سوابق وارداتی جهت تخصیص ارز ، می تواند مشکلات بسیاری از تولید کنندگان را حل نماید).
۷. نامشخص بودن مبنای اولویت بندی کالاها برای تخصیص ارز. به عنوان نمونه تمام قطعات و مواد اولیه مورد نیاز برای ساخت محصول نهایی در یک اولویت (در یک گروه کالایی) قرار نگرفته و تولید را با مشکل مواجه کرده است.

۵-۲- تحلیل بسته جدید ارزی

آسیب های عنوان شده و بسیاری از موارد مشاهده شده ناکارایی اتخاذ سیاست تخصیص ارز دولتی را نشان می دهد. شواهد بازار نشان داد که نوسانات بازار ارز به واسطه ی این سیاست نه تنها کنترل نشد بلکه میزان فساد و رانت را نیز افزایش داد. بر همین اساس تحول در سیاست پولی در کشور برای مدیریت بازار ارز در

این برهه زمانی اجتناب ناپذیر خواهد بود. بررسی جزئیات بسته جدید ارزی نشان می دهد که اختصاص ارز دولتی تنها برای کالاهای اساسی تعریف شده و دسته بندی کالاهای وارداتی به گروه های دوم و سوم برداشته شده است، تشخیص انجام واردات کالا و ضرورت آن برای کشور با وزارت صنعت است و ارز مورد نیاز این کالاها براساس اصل عرضه و تقاضا تامین خواهد شد. به عبارتی به جز کالاهای اساسی و حیاتی که با ارزشی از درآمد نفتی تامین خواهد شد، مابقی واردات و صادرات وارد بازار ثانویه خواهد شد. در این بازار که در همان سامانه نیما قرار دارد، تمام ارزش ناشی از صادرات غیرنفتی از جمله پتروشیمی ها و فلزات با نرخ توافقی عرضه شده و واردکنندگان ارز مورد نیاز خود را تامین خواهند کرد.

جدول ۲- فهرست کالاهای اساسی مشمول تامین ارز دولتی با نرخ ۴۲۰۰ تومان

ردیف	عنوان کالا	ردیف	عنوان کالا
۱	برنج خارجی	۱۴	شکر خام
۲	گندم	۱۵	روغن خوراکی نیمه جامد و مایع
۳	گوشت قرمز سرد(سنگین)	۱۶	روغن خام
۴	گوشت قرمز سبک گرم	۱۷	حبوبات شامل عدس، لپه، نخود و انواع لوبیا
۵	گوشت مرغ	۱۸	انواع دانه های روغنی(سویا)
۶	تخم مرغ	۱۹	لاستیک سنگین
۷	کنجاله سویا	۲۰	کاغذ چاپ و تحریر
۸	ذرت	۲۱	کاغذ روزنامه
۹	جو	۲۲	خمیر کاغذ
۱۰	داوهای دامی ضروری	۲۳	چای خشک خارجی
۱۱	انواع کود شیمیایی	۲۴	دارو تجهیزات و ملزومات پزشکی
۱۲	سموم تکنیکال شیمیایی	۲۵	ماشین آلات و تجهیزات تولید کننده کالاهای اساسی مثل کمباین و نشاء کار برنج
۱۳	انواع بذر		

ماخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

۵-۲-۱. مفاد سیاست های جدید ارزی

- ۱ - براساس مصوبه جدید دولت در اجرای سیاست های ارزی، وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف شد فهرست کالاهای اساسی و دارو را بازننگری و به روز رسانی کرده و نظارت لازم را برای حصول اطمینان از توزیع کالاهای اساسی و دارو بر مبنای نرخ رسمی از زمان ورود کالا تا عرضه آن در شبکه خرده فروشی (از تأمین، پخش، توزیع و رسیدن به دست مصرف کننده) به عمل آورد.
- ۲ - همه صرافی های مجاز می توانند در چارچوب انجام معاملات خرد نسبت به خرید ارز به صورت اسکناس با رعایت مقررات ارزی، به ویژه مقررات مبارزه با پولشویی اقدام کنند.
- ۳ - فروش ارز توسط صرافی های مجاز صرفاً بابت مصارف خدماتی و مسافرتی مطابق مقررات ارزی بانک مرکزی با ثبت مدارک و مستندات لازم امکان پذیر خواهد بود.
- ۴ - ورود ارز به صورت اسکناس و طلا به داخل کشور بدون محدودیت مطابق با ضوابط و مقررات بانک مرکزی توسط اشخاص حقیقی و حقوقی مجاز است و واردات طلا به صورت خام طبق ضوابط بانک مرکزی از کلیه حقوق، عوارض قانونی و مالیات بر ارزش افزوده معاف می شود.
- ۵ - تأمین ارز برای واردات بقیه کالاها در بازار دوم ارز از محل ارز حاصل از صادرات همه کالاهای غیرنفتی (به ویژه فرآورده های نفتی، گاز طبیعی، پتروشیمی، محصولات فولادی و فلزات رنگی) و خدمات تأمین می شود.
- ۶ - معاملات در این بازار بین صادرکنندگان و وارد کنندگان از طریق بانک ها و صرافی های مجاز صورت می گیرد و نرخ ارز در این بازار براساس عرضه و تقاضا به دست می آید. این نرخ، به نحو مناسب، به عنوان نرخ آزاد ارز

اطلاع رسانی می شود. صادرکنندگان باید تعهد لازم را برای برگشت ارز حاصل از صادرات به چرخه اقتصادی کشور بسپارند.

۷ - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران همچنین مجاز است نسبت به دریافت سپرده ارزی (به صورت اسکناس) از اشخاص حقیقی و حقوقی به واسطه بانک های عامل اقدام کند؛ بانک مرکزی ضمن جذب این سپرده ها، مجاز خواهد بود حسب تشخیص خود نسبت به تعیین نرخ سود ارزی و پرداخت سود متعلقه به سپرده های یادشده و همچنین کارمزد به بانک های عامل عمل کند.

جدول ۳- تفاوت بسته اول و دوم ارزی

بسته اول ارزی	بسته دوم ارزی
تعریف ۴۵ قلم کالای اساسی برای اختصاص ارز دولتی	تعریف ۲۵ قلم کالای اساسی برای تخصیص ارز دولتی (کاهش تعداد کالاها)
تعیین نرخ ثابت و رسمی از سوی دولت	تعیین نرخ به صورت توافقی براساس عرضه و تقاضا در بازار ارز
تخصیص ارز دولتی برای کالاها براساس سه اولویت تعریف شده	تخصیص ارز دولتی تنها برای کالاهای اساسی و دارو که تعداد این کالاها از کالاهای فهرست شده در اولویت اول بسته اول کمتر خواهد بود.
معامله ارز در بازار قاچاق محسوب می شود.	رسمیت بازار آزاد ارز و انجام معاملات صرافی ها در این بازار
اختصاص ارز رسمی و ارزان قیمت به خدمات تعیین شده از سوی بانک مرکزی از جمله خدمات مسافرت های خارجی	حذف ارز رسمی و ارزان قیمت از برخی خدمات از جمله تامین ارز مسافری با نرخ رسمی که در بسته جدید ارزی انجام نمی شود بلکه نرخ آن بر اساس قیمت گذاری صرافی ها تعیین خواهد شد.
محدودیت در ورود اسکناس و طلا و دریافت عوارض قانونی و مالیات بر ارزش افزوده	ورود ارز به صورت اسکناس و طلا به داخل کشور بدون محدودیت و مطابق با ضوابط و مقررات بانک مرکزی تعیین شده که از کلیه حقوق، عوارض قانونی و معاملات بر ارزش افزوده معاف است.

۵-۲-۲. مشکلات قابل پیش بینی بسته دوم ارزی

سیاست آزاد سازی نرخ ارز به استثنای کالاهای اساسی از نظر صاحب نظران اقتصادی سیاست تایید شده ای می تواند باشد چرا که خود مشوق صادرکننده برای عرضه ی ارز و تامین منابع ارزی به غیر از منابع دولتی خواهد بود. آسیب ها و مشکلات اجرای طرح با گذشت زمان خود را نشان خواهد داد. در صورتی که این آزاد سازی به معنای رهاسازی بازار ارز بدون مدیریت دولت باشد انتظار بر ناکامی آن می رود ولی براساس بررسی های صورت گرفته نظام نرخ ارز شناور مدیریت شده مد نظر دولت بوده که امید بر این می رود که بتواند از پس تحولات بازار ارز برآید.

در مرحله ی اجرای بسته دوم ارزی، امکان بروز مشکلاتی را به شرح زیر در قابل پیش بینی می باشد هر چند بروز این مشکلات، در مرحله اجرا مشخص خواهد شد ولی احتمال بروز این مشکلات با توجه به مفاد این بسته پیش بینی می شود:

۱- مدیریت قیمت کالاهای اساسی (۲۵ قلم کالای موضوع جدول ۲) در مرحله ی اجرا امکان پذیر نخواهد بود. افزایش قیمت کالاهای اساسی به واسطه ی تامین ارز دولتی تنها برای مدتی به تاخیر خواهد افتاد. چرا که اقتصاد یک شبکه ی متصل به هم است. تغییر قیمت در سایر بازارها و افزایش هزینه های زندگی، دستمزد و... مسلماً بر قیمت این کالاها نیز اثر گذار خواهد بود. بنابراین قیمت کالاهای اساسی ناگزیر بدون توجه به منابع تامین ارز افزایش خواهد یافت.

۲- محدودیت عرضه ی ارز در بازار ثانویه بعلت پیش بینی ناپذیری شرایط اقتصادی، انتظارات تورمی در بازار ارز در کنار مشکل دریافت ارز حاصل از صادرات به علت اجرایی شدن تحریم های آمریکا و ... قیمت ها و حذف حباب قیمت در بازار ارز را با مشکل مواجه خواهند نمود.

۳- تغییر شرایط بازار ارز ناشی از اجرایی شدن تحریم های آمریکا و رفتار دیگر کشورها در قبال ایران در بسته ی جدید ارزی پیش بینی نشده است. به عبارتی در بسته ی ارز سناریوهای مختلف تغییر شرایط بازار با توجه به شرایط بازار پیش بینی نشده است.

۶- بررسی شواهد بازار

در این بخش اطلاعات قیمت ها در مناطق شهری کشور در برخی از اقلام اساسی خوراکی در جداول ۵ و ۴ ارائه شده است. همانطور که مشاهده می شود تغییر قیمت ها در برخی از اقلام اساسی که بخشی از آن با ارز دولتی وارد کشور شده و بخشی نیز به تولیدات داخلی اختصاص دارد در تیر ماه سال ۱۳۹۷ نسبت به ماه مشابه سال قبل و ماه قبل افزایش قابل ملاحظه ای را داشته است. هندوانه، خربزه، طالبی و گرمک، آلبالو، گیلان، انگور و موز در بین میوه های تازه بیشترین افزایش قیمت به خصوص در تورم نقطه به نقطه داشته اند. همانطور که مشاهده می شود میوه در بسته اول ارزی در فهرست کالاهای مشمول ارز دولتی قرار گرفته بود با این وجود تورم نقطه به نقطه در این اقلام نزدیک به ۱۰۰ درصد در هندوانه نزدیک به ۲۰۰ درصد رشد قیمت در این اقلام در تیرماه سال ۱۳۹۷ در مقایسه با تیرماه سال گذشته مشاهده می شود.

جدول ۴- درصد تغییر برخی اقلام اساسی خوراکی از زیر مجموعه شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری در تیرماه ۱۳۹۷ (۱۰۰=۱۳۹۵)

دوره	نسبت به ماه قبل	نسبت به ماه مشابه سال قبل	۱۲ منتهی به خرداد ۹۷ نسبت به ۱۲ ماهه منتهی به خرداد ۹۶
میوه های تازه			
سیب درختی	۳۹,۶	۴۵,۱	-۳,۹
پرتغال	۱۱,۶	۳۴,۷	-۰,۸
انگور	-۴,۲	۸۹,۴	۲۹,۴
آلبالو و گیلاس	۰,۳	۸۵,۷	۲۹,۶
گلابی	۱۹,۳	۳۷,۷	۲
هلو	-۶,۶	۲۳,۱	-۱,۵
موز	-۲,۱	۵۷,۹	۱۹,۱
طالبی و گرمک	-۸,۲	۹۱,۳	۱,۸
خربزه	۶,۱	۸۰,۶	-۵,۲
هندوانه	۶,۱	۱۸۳,۳	۵,۱
سبزی تازه			
خیار	۲۱,۳	۷۰	۱۲,۴
گوچه فرنگی	۱۱,۱	۲۷	۶,۲
بادنجان	۵,۸	۲۵,۵	۱۷,۲
کدو سبز	۲۸,۲	۳۶,۲	۴,۶
سیب زمینی	۰,۲	-۱۳	۷,۸
پیاز	-۲,۲	-۴۹,۲	۳۳,۷
لوبیا سبز	۱۷,۲	۴۰,۳	۲۱,۱
سبزی های برگی	-۰,۸	۱۷	۹,۱

ماخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

تخم مرغ، برنج وارداتی، گوشت قرمز (گوساله و گوسفندی) و چای نیز بالاترین تغییر قیمت را در تیرماه سال ۱۳۹۷ در مقایسه با تیر سال گذشته داشته اند. همانطور که مشاهده می شود برنج در برنامه تخصیص ارز با نرخ دولتی هم در بسته اول حمایتی و هم در بسته دوم ارزی قرار داشته و ارز مورد نیاز این گروه با نرخ ۴۲۰۰ تومان به علاوه ۴۰۰ تومان یارانه تامین شده است. بنابراین افزایش قیمت آن نشان می دهد که قیمت ها بدون توجه به نرخ ارز تعلق گرفته و متاثر از بازار تغییر می یابند. براین اساس، رصد هزینه کرد ارز دولتی در واردات نیز مشکل تغییر قیمت ها در بازارهای داخلی را مرتفع نخواهد کرد. عوامل مختلفی

چون تغییر قیمت کالاهای وارد شده با ارز آزاد، مناسبات سیاسی کشور، افزایش دستمزدها، افزایش کرایه حمل این کالاها و... به تعیین قیمت در بازار منجر خواهد شد. تخصیص ارز با نرخ ترجیحی ۴۲۰۰ تومان برای واردات کالاهای اساسی در بسته ی جدید ارزی نیز ادامه دارد و براساس اعلام بانک مرکزی تعداد کالاهای اساسی از ۴۵ قلم به ۲۵ قلم تقلیل یافته است. با توجه به شواهد مشاهده از تجربه ی بسته اول ارزی، در صورتی بسته ی جدید ارزی موفقیت عمل خواهد نمود که کالاهای اساسی با نرخ ترجیحی دلار به دست مصرف کننده نهایی برسد نه نرخ های تعیین شده در بازار ثانویه ارز. اختصاص ارز ترجیحی به بازار اولیه تنها در صورتی از تورم کالاهای اساسی مصون خواهد ماند که نظارت دولت بر قیمت کالاهای اساسی در حلقه آخر فروش کالاها اعمال شود. در غیر اینصورت یکی از آسیب های این بسته همانطور که در بخش قبل نیز پیش بینی شد افزایش قیمت ها در کالاهای اساسی بدون توجه به منشأ تامین ارز اتفاق خواهد افتاد.

جدول ۵- درصد تغییر برخی اقلام اساسی خوراکی از زیر مجموعه شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری در تیر ماه ۱۳۹۷ (۱۰۰=۱۳۹۵)

دوره	نسبت به ماه قبل	نسبت به ماه مشابه سال قبل	۱۲متهی به خرداد۹۶ نسبت به ۱۲ ماهه منتهی به خرداد۹۶
لبنیات			
ماست غیر پاستوریزه	۳,۱	۱۱,۴	۵,۸
ماست پاستوریزه	۲,۳	۱۶,۲	۱۱,۹
پنیر غیر پاستوریزه	۱,۸	۱۱,۹	۹,۲
پنیر پاستوریزه	۰,۷	۷	۷,۳
کره پاستوریزه	۹,۸	۳۹,۳	۲۹,۲
شیر پاستوریزه	۱,۲	۹,۶	۷
تخم مرغ			
تخم مرغ	-۴,۵	۵۸,۵	۴۵,۹
برنج			
برنج وارداتی	۰,۷	۴۰,۱	۲۷,۷
برنج داخله درجه یک	۰,۷	۲,۳	۶,۷
برنج داخله درجه دو	۲,۱	۹	۹,۷
حبوب			
نخود	۰,۱	-۵,۴	۶,۱
لپه نخود	۰,۲	-۴,۶	۴,۹
عدس	۰,۳	-۲,۵	-۰,۸
لوبیا چیتی	۱,۲	۱,۷	۱۴,۶
لوبیا قرمز	۰,۷	۳,۷	۱۲,۹
گوشت قرمز			
گوشت گوسفند با استخوان	۰,۵	۲۸	۲۳,۹
گوشت گاو وگوساله بی استخوان	۲,۴	۲۰	۱۸,۱
گوشت مرغ			
گوشت مرغ	۳,۶	۱,۲	۶,۲
قند و شکر			
قند	۱,۶	۷,۶	۱
شکر	۲	۸,۵	۰,۲
چای			
چای خارجی	۳,۴	۲۵,۱	۱۷,۷
روغن نباتی			
روغن نباتی جامد	۴	۱۷,۵	۱۰,۵
روغن نباتی مایع	۳,۹	۱۰,۲	۵,۳

ماخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

۷ جمع بندی

مهم ترین مساله پیش روی این گزارش بررسی سیاست های ارزی دولت بوده است. ارایه دو بسته ی ارزی در بازه زمانی ۴ ماهه، تلاطم بالای بازار و نیاز به مدیریت بازار در کشور را نشان می دهد. همانطور که عنوان شد بسته اول ارزی در ابتدای سال جاری با هدف کنترل نوسان های شدید در بازار ارز تهیه و برای اجرا ابلاغ شد که به دلیل وجود کاستی های فراوان و عدم پیش بینی شرایط اجرایی ناکام ماند. ناکارایی بسته اول و ادامه تلاطمات ارزی تاثیر آن قیمت کالاها و خدمات و مطالبات مردم در خصوص مدیریت صحیح بازار ارز منجر به تهیه و تنظیم بسته دوم ارزی در کمتر از ۳ ماه از تصویب بسته اول ارزی شد. بسته دوم ارزی با رفع نواقص بسته اول ارزی تغییر قابل ملاحظه ای را در ساختار ارزی کشور ایجاد نمود. همانطور که عنوان شد در این بسته علاوه بر واگذاری تعیین قیمت ارز به جریان بازار (عرضه و تقاضای ارز) فعالیت صرافی ها، ضوابط تخصیص ارز و تغییر فهرست کالاهای اساسی مشمول تامین ارز دولتی نیز نسبت به بسته اول با تغییرات اساسی همراه شد. علاوه بر بررسی مفاد بسته های ارزی ارایه شده، نواقص و کاستی های این بسته و موارد مشاهده شده در عمل در بسته ارزی اول نشان داد برنامه ریزی شتابزده در شرایط ویژه ی اقتصادی کشور نه تنها کمکی به حل مشکل نخواهد کرد بلکه بحران های ارزی و اقتصادی را نیز عمیق تر خواهد نمود. همانطور که بسته اول ارزی علاوه بر ایجاد مشکلات فراوان برای واردات، عدم کنترل قیمت ها در بازار ارز و سایر بازارها مشکل رانت و فساد را نیز به مشکلات اقتصادی کشور تحمیل نمود.

۸- منابع

۱. سایت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، www.cbi.ir
۲. سایت مرکز آمار ایران، www.amar.org.ir
۳. حیدری، حسن؛ عریانی، بهاره (۱۳۹۳)، تجربه بحران ارزی مکزیک (درس هایی برای ایران)، دفتر مطالعات اقتصادی (گروه بازارهای مالی)، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۳۸۱۳.
۴. نیلی، مسعود (۱۳۹۲)، تحلیل وضعیت اقتصادی کشور ۲. چالش های تولید ملی؛ نوسانات ارزی و پیامدهای آن، دفتر مطالعات اقتصادی (گروه حقوق و اقتصاد)، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۳۲۵۴.
۵. حیدری، حسن؛ عریانی، بهاره (۱۳۹۳)، تجربه بحران ارزی کره جنوبی در دهه ۱۹۹۰ (درس هایی برای ایران)، دفتر مطالعات اقتصادی (گروه بازارهای مالی)، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۳۶۲۶.
۶. حیدری، حسن؛ عزیز نژاد، صمد (۱۳۹۴)، بررسی دلایل نوسانات ارزی در ایران (۱۳۹۰-۱۳۹۲)، بانگامی به تجربه کشورهای منتخب، دفتر مطالعات اقتصادی (گروه بازارهای مالی)، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۴۳۱۷.
۷. پور شهبابی، فرشید؛ حیدر پور افشین (۱۳۹۴)، ارائه مدلی برای سنجش بحران ارزی در اقتصاد ایران، دفتر مطالعات اقتصادی (گروه مطالعات کسب و کار)، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۴۵۶۱.
۸. حیدری، حسن؛ عزیز نژاد، صمد (۱۳۹۵)، تحلیل نوسانات نرخ ارز در ماه های اخیر، دفتر مطالعات اقتصادی (گروه بازارهای مالی)، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۵۲۵۰.
۹. بنی طباء، سید مهدی؛ حسینی دولت آبادی، سید مهدی (۱۳۹۷)، تحلیلی بر وضعیت بازار ارز، بررسی اقدامات دولت و ارائه پیشنهاد های تکمیلی، دفتر مطالعات اقتصادی (گروه بازارهای مالی)، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۵۸۶۶.

۹- پیوست ها

پیوست ۱- تصویب نامه هیئت وزیران در خصوص ساماندهی بازار ارز

هیات وزیران در جلسه ۱۳۹۷/۰۱/۲۲ به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و تبصره (۳) ماده (۷) قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز - مصوب ۱۳۹۲- و به منظور ساماندهی و مدیریت بازار ارز تصویب کرد:

۱- واردات کلیه کالاها به صورت تجاری به کشور اعم از مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی و سایر مبادی ورودی بدون ثبت سفارش ممنوع است.

۲- ارز مورد نیاز کلیه کالاهای ثبت سفارش شده و خدمات از طریق سیستم بانکی و صرافی های مجاز در چهارچوب مقررات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تأمین خواهد شد.

۳- واردات بدون انتقال ارز صرفاً در چهارچوب قانون مقررات صادرات و واردات و ماده (۳۸) آیین نامه اجرایی آن مجاز است.

۴- ثبت سفارش با ارز متقاضی در چهارچوب دستورالعمل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مجاز است.

۵- نرخ ارز به طور یکسان برای همه مصارف ارزی از تاریخ ۱۳۹۷/۱/۲۲ بر اساس هر دلار معادل (۴۲۰۰۰) ریال تعیین می شود و متعاقباً در چهارچوب نظام شناور مدیریت شده توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اعلام و اعمال می شود. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است طرح عملیاتی شامل دستورالعمل های مربوط و تکالیف دستگاه های مختلف را به معاون اول رییس جمهور ارائه کند و دستگاه های مذکور نیز مکلف به ارائه گزارش عملکرد دستگاه متبوع به ایشان هستند.

۶- کلیه صادرکنندگان مکلفند ارز حاصل از صادرات را مطابق ترتیباتی که توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مشخص می‌شود، به چرخه اقتصادی کشور بازگردانند.

۷- اجرای تکلیف موضوع بند (۶) این تصویب‌نامه مبنای اعمال معافیت مالیاتی توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی (سازمان امور مالیاتی کشور) می‌باشد.

۸- به استناد مواد (۵)، (۶) و (۱۳) قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز - مصوب ۱۳۹۲-، سامانه جامع تجارت و سامانه گمرک و تبادل اطلاعات بین آنها تا پایان ماه جاری به ترتیب با مسئولیت وزارت صنعت، معدن و تجارت و گمرک جمهوری اسلامی ایران، شناسه و کد رهگیری کالاها ظرف سه ماه با مسئولیت وزارت صنعت، معدن و تجارت و سامانه بازرسی و نظارت در سطح عرضه با همکاری وزارت اطلاعات، سازمان تعزیرات حکومتی و وزارت صنعت، معدن و تجارت تا پایان ماه جاری به طور کامل اجرایی شوند.

۹- در راستای تسریع در اجرای قانون مبارزه با پولشویی - مصوب ۱۳۸۶- نظام بانکی مکلف است ضوابط و مقررات مربوط به مبارزه با پولشویی و مبارزه با تأمین مالی تروریسم و تمهیدات مربوط را در اسرع وقت اجرایی کند و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با همکاری وزارت امور اقتصادی و دارایی نیز مسئولیت پیگیری و نظارت بر اجرای این امر را بر عهده دارند.

اجرای توافق وزارت امور اقتصادی و دارایی، وزارت اطلاعات و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در زمینه ارسال اطلاعات به واحد اطلاعات مالی به صورت کامل و مستمر الزامی است.

۱۰- مسئولیت اجرایی کردن سامانه پیشرفته اطلاعات مسافری (API) بر عهده وزارت کشور (نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران) است. وزارت کشور موظف است ظرف دو ماه سامانه ذی‌ربط را جهت بهره‌برداری آماده کند و تمامی دستگاه‌ها موظفند همکاری لازم را به عمل آورند.

۱۱- سازمان برنامه و بودجه کشور، وزارت راه و شهرسازی و سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری موظفند اقدامات لازم جهت کاهش تقاضای ارز برای سفر به خارج از کشور را انجام و پیشنهادات مشخص را ظرف یک ماه به معاون اول رییس جمهور ارائه کنند.

۱۲- به منظور جلوگیری از خروج سرمایه، حواله ارزی صرفاً می تواند تحت مقررات و نظارت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران توسط بانکها و صرافی های مجاز صورت گیرد.

۱۳- عملیات صرافی و معاملات ارزی خارج از چهارچوب مقررات ابلاغی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، قاچاق محسوب شده و طبق قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز و مصوبات شورای عالی امنیت ملی با آن رفتار می شود و دستگاه های ذی ربط (قوه قضائیه، وزارت کشور، وزارت اطلاعات، وزارت دادگستری و نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران) با متخلفان براساس قوانین و مقررات مربوط رفتار می کنند.

۱۴- به منظور مشخص نمودن نحوه اجرا، زمان بندی و جزییات اجرایی مربوط به این تصویب نامه، کارگروهی با مسئولیت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و عضویت وزارتخانه های امور اقتصادی و دارایی، صنعت، معدن و تجارت، کشور و سازمان برنامه و بودجه کشور تشکیل می گردد. دبیرخانه کارگروه یاد شده در بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران خواهد بود و معاون ارزی این بانک دبیر کارگروه است. کارگروه موظف است به صورت هفتگی گزارش اجرای این تصویب نامه را به رییس جمهور، معاون اول رییس جمهور و دبیر ستاد اقتصادی دولت ارائه کند.

۱۵- به منظور تأمین مابه التفاوت نرخ ارز (چهار هزار (۴۰۰۰) ریال به ازای هر دلار) جهت تأمین کالاهای اساسی و دارو، مبلغ سی هزار میلیارد (۳۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰) ریال از محل درآمد حاصل از یکسان سازی نرخ ارز

تخصیص می یابد. سازمان برنامه و بودجه کشور و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و وزارتخانه های صنعت، معدن و تجارت و جهادکشاورزی موظفند سازوکار اجرایی این موضوع را به نحوی تنظیم کنند که تخصیص اعتبار در زمان ورود کالا و ارایه اسناد حمل صورت پذیرد. فهرست کالاهای مربوط توسط وزارتخانه های صنعت، معدن و تجارت و جهادکشاورزی ارایه خواهد شد.

۱۶- ورود ارز همراه مسافر تا سقف مبلغ ۱۰ هزار یورو یا معادل آن به سایر ارزها مجاز است و ورود مبالغ بیشتر در صورت اظهار طبق ضوابط اعلامی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران بلامانع خواهد بود.

معاون اول رئیس جمهور این مصوبه را به وزارت امور اقتصادی و دارایی، صنعت، معدن و تجارت - وزارت راه و شهرسازی، اطلاعات، کشور، دادگستری، فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان برنامه و بودجه کشور، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز، دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد تجاری- صنعتی و ویژه اقتصادی ابلاغ کرده است.

۲- سایر اولویت های بانک مرکزی برای تخصیص ارز در بسته اول ارزی

پیوست ۲- سایر اولویت های تخصیص ارز براساس مصوبه بانک مرکزی-بسته اول ارزی

شماره اولویت ها	نوع اولویت
۱	ارز مسافرتی
۲	ارز درمانی
۳	ارز ماموریت
۴	ارز دانشجویی
۵	ارز بابت فرصت های مطالعاتی و هزینه های درمانی اعضای هیئت علمی
۶	ارز بابت حق عضویت و حق ثبت نام در سازمان ها و مجامع بین المللی و محافل علمی و چاپ مقالات علمی
۷	هزینه شرکت در نمایشگاه های خارج از کشور
۸	هزینه برگزاری نمایشگاه های بین المللی
۹	حق الوکاله در دعاوی خارجی
۱۰	اصل و سود سرمایه گذاری خارجی
۱۱	کارمزدهای اعتبارات اسنادی، حواله ها و ضمانت نامه های ارزی
۱۲	هزینه دفاتر خارج از کشور
۱۳	هزینه اجاره و اشتراک شبکه های اطلاعاتی
۱۴	هزینه انجام آزمایش های علمی و فنی، انتشار آگهی در خارج از کشور و دریافت گواهی های بین المللی
۱۵	هزینه خرید امتیاز پخش فیلم و دریافت های ماهرهای و ارتباطی
۱۶	هزینه شرکت های بیمه ایرانی
۱۷	فروش ارز به شرکت های منتخب برای اعزام زائران به عمره مفرده و عتبات عالیات(عراق)
۱۸	هزینه شرکت در آزمون های بین المللی که توسط سازمان سنجش آموزش کشور در داخل کشور برگزار می شود.
۱۹	هزینه ثبت نام در امتحانات علمی و تخصصی خارج از کشور
۲۰	باز پرداخت تسهیلات اعطایی از محل حساب ذخیره ارزی(دولتی و خصوصی) فاینانس غیر خودگردان، بانک توسعه و تجارت اکو، بانک جهانی و بانک توسعه اسلامی
۲۱	هزینه های سوخت، ناوبری، هندلینگ، لندنینگ و حقوق خدمه خارجی شرکت های هواپیمایی
۲۲	هزینه حق بیمه هواپیماها
۲۳	حقوق و مزایای کارکنان خارجی در داخل کشور

پیوست ۲- سایر اولویت های تخصیص ارز براساس مصوبه بانک مرکزی - بسته اول ارزی (ادامه)

شماره اولویت ها	نوع اولویت
۲۴	هزینه های انتقال ارز بابت درآمد کنسولی سفارتخانه های خارجی
۲۵	هزینه های انتقال درآمد ریالی شرکت های هواپیمایی خارجی
۲۶	هزینه های مطالبه ارز ضمانت نامه های خارجی
۲۷	هزینه های رانندگان حمل و نقل بین المللی
۲۸	هزینه های فرصت های مطالعاتی
۲۹	هزینه شرکت در دوره های آموزشی خارج از کشور
۳۰	هزینه های حق عضویت و ثبت نامه در سازمان ها و مجامع بین المللی
۳۱	هزینه های انتقال جسد از خارج از کشور و هزینه های وابسته
۳۲	هزینه های ارزی راه آهن و شرکت های ریلی
۳۳	هزینه های تبدیل موجودی ریالی حساب های ایرانیان مقیم خارج از کشور